

ลานบ้านกลางเมือง
● บูรพา โชติช่วง

สถานีทรบจ๋า

สถานีรถไฟหัวลำโพง

อย่างไร้ที่กันภาพถ่ายสามารถดึงอารมณ์คนดูร่วมได้

ในภาพ “ชายหนุ่มสองคนนั่งเก้าอี้กลางลานโดมกว้างของขานชาลาใหญ่ระหว่างนั่งรอเวลารถไฟออกจากต้นทางสถานี มีป้ายบอกกรุงเทพ อีกรถไฟสองขบวนเป็นกรอบภาพ ขณะที่แสงแดดสาดส่องผ่านหลังคาไปรงค์กระทบลงกลางลาน แสงเงาช่วยให้อาพจน์มีชีวิต”

ภาพนี้ถ่ายเมื่อกลางเดือนธันวาคมปีที่เพิ่งผ่านพ้นไป จากการไปเดินทอดน่องในสถานีรถไฟหัวลำโพง หรือที่ทางถาวรเรียก สถานีรถไฟกรุงเทพ

สถานีรถไฟหัวลำโพงยังคงเป็นต้นทางของผู้ใช้บริการรถไฟไปสุดจุดหมายปลายทางอีก เชื่อว่าผู้ใช้บริการสถานีแห่งนี้ย่อมมีเรื่องราวให้อยู่ในความทรงจำไม่น้อยอย่างเช่นชายหนุ่มสองคนในภาพดังกล่าว

(และเช่นกัน เมื่อรวมความยาวรางรถไฟทั่วประเทศกว่า 4,034 กิโลเมตร มีสถานีรถไฟจำนวน 434 สถานี ผู้ใช้บริการย่อมมีสถานีทรงจำ, ข้อมูลบริหารการ “สถานีทรบจ๋า” มรดกทางสถาปัตยกรรมรถไฟ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จัดแสดงหอศิลป์แห่งกรุงเทพ พ.ศ.58)

ลานโดมกว้างในสถานีรถไฟหัวลำโพงเป็นลานมีชีวิตที่ไม่เคยไร้เงาของผู้คนเดินทาง ยิ่งช่วงเช้ามีแสงส่องไปถึงตอมสายตุ๊กตักมมาก เมื่อขบวนรถไฟต่างจังหวัดเข้าถึงขานชาลาหัวลำโพงทั้งผู้โดยสารและญาติที่มารอรับ (ลานโดมจะดูบางตาผู้คนที่ล่องสาย 10 โมงเข้าไปแล้วอย่างที่ไม่เห็นด้วยภาพ) กับอีกช่วงบ่ายสามโมงสว่างไปถึงคำตักดินของขบวนรถไฟขาออกจากหัวลำโพงสู่ปลายทาง โดยที่ยังไม่ต้องเอ่ยถึงช่วงเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ ผู้คนเนื่องแน่น

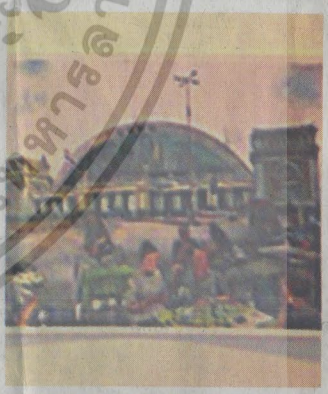
กล่าวถึงสถานีรถไฟหัวลำโพง ในความเป็นอาคารมรดกทางประวัติศาสตร์ ในฐานะ “มรดกของชาติ” (Nation Heritage) เป็นสถานีหลักและเก่าแก่ที่สุดของประเทศไทย ตามข้อมูลแผ่นป้ายสถานีที่ “สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ปี พ.ศ. 2453 สร้างแล้วเสร็จในสมัยรัชกาลที่ 6 เริ่มใช้งานวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2459” นั้นเท่ากับว่าในปี 2559 สถานีรถไฟหัวลำโพง 100 ปีพอดี

(คำว่า หัวลำโพง ตามข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานว่า ตั้งชื่อตามคลองและทุ่งที่มีฝูงวัววิ่งกันคึกคัก เรียกว่า ทุ่งวัวลำพอง เรียกชื่อกันมาเรื่อยๆ เพียงเสียงมาเป็น หัวลำโพง แต่บ้างก็สันนิษฐานว่าเป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งคือ ต้นลำโพง ซึ่งเคยมีมากในบริเวณนั้นซึ่งต้นลำโพงกระนั้นก็มี ในยุคแรกของสถานี ให้บริการทั้งที่นั่งนั่งรถไฟและนั่งรถราง

ภาพพระบรมมหาราชวัง 2507 : กองคณบดีแห่งถัด

เมื่อถึงเวลานั้นสถานีรถไฟหัวลำโพงกลายเป็นสถานีทรงจำ

นิทรรศการสถานีทรงจำ

ต่อมาการขยายตัวในสองด้านดังกล่าวมีมากขึ้น จนทำให้พื้นที่ 120 ไร่ คูดับแคบไปโดยปริยาย จึงมีการย้ายกิจการขนส่งสินค้าไปอยู่ที่ย่านสินค้าพลโยธินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 และทำการปรับปรุงสถานีรถไฟหัวลำโพงให้เป็นสถานีรถไฟสำหรับบริการด้านขนส่งมวลชนเพียงอย่างเดียว เพื่อที่สามารถรองรับผู้โดยสารจากทั่วทุกสารทิศของประเทศ

ด้านสถาปัตยกรรมอาคาร จากข้อมูลวิกิพีเดีย ในลักษณะโดมสโตนลิธอตาเลียน ผสมกับศิลปะแบบเรอเนสซองซ์ มีความคล้ายคลึงกับสถานีรถไฟแห่งที่เวิร์ดในประเทศเยอรมนี การประดับหลักประดับด้วยหินอ่อนและเพดานมีการสลักลายปูนต่างๆ โดยมีนาฬิกาบอกเวลาลูกขนาดใหญ่ ติดตั้งไว้ที่สูงส่วนโค้งของอาคารนี้เป็นสัญลักษณ์ สิ่งทำขึ้นพิเศษเป็นการเฉพาะไว้เรียกชื่อเรียกผู้พลัดถิ่นเป็นอนุสาวรีย์

ตัวสถานีแบ่งเป็นสองส่วนหลัก ได้แก่ อาคารมุขหน้า มีลักษณะเหมือนระเบียงยาว และอาคารโคงสถานีเป็นอาคารหลังคาโค้งขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบคลาสสิก (Classicism) เป็นงานเลียนแบบสถาปัตยกรรมโบราณของกรีก-โรมัน และจุดเด่นของสถานีแห่งนี้ก็คือ กระจกสีที่ช่องระเบียงอาคารที่ตั้งด้านหน้าและด้านหลังซึ่งประดับอย่างผสมผสานกลมกลืนกับตัวอาคาร และส่วนบริเวณห้องโถงชั้นล่างเป็นที่พักผู้โดยสารห้องจำหน่ายตั๋วและร้านค้า

สถานีรถไฟหัวลำโพงอยู่ในการดูแลโดยทางการรถไฟแห่งประเทศไทยเรียกกันสั้นๆ ว่า รฟท. มีการปรับปรุงพัฒนาสถานีอยู่เรื่อยๆ ปัจจุบันมีทางเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้าใต้ดินซึ่งทางลงอยู่ด้านข้างของอาคาร นับว่าสะดวกกับผู้เดินทางซึ่งมีรถไฟอีกทั้งภายในอาคาร

มีระเบียบ มีเจ้าหน้าที่ (ติดบัตร) ตำรวจ คอยแนะนำอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการเมื่อสอบถามหรือสงสัยที่จะเดินไปยังขานชาลาขึ้นรถไฟขบวนนั้น ซึ่งขานชาลาสุดสะอาดมากขึ้น คนจรที่เคยใช้เป็นที่พักหรือหลบร้อนมีน้อยลง

อย่างไรก็ดี ตามข่าวก่อนหน้านี้ ทางการรถไฟไทยมีแผนปรับปรุงสถานีนี้เป็นพิพิธภัณฑ์รถไฟไทย เหมือนรูปแบบสถานีรถไฟเก่าแก่ในต่างประเทศ ทำเป็นพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นภายหลังเมื่อสถานีกลางบางเขินสร้างแล้วเสร็จ เดิมรูปแบบศูนย์กลางการเดินทางรถไฟแห่งใหม่ของประเทศไทยมีความเร็วสูงรถไฟแอร์พอร์ตลิงค์จะทำให้สถานีรถไฟหัวลำโพงคงเหลือเฉพาะรถไฟใต้ดินที่อยู่ที่ย่านสถานีไปช่วยเมืองระยะสั้น

เมื่อถึงเวลานั้นสถานีรถไฟหัวลำโพงกลายเป็นสถานีทรงจำ